

11. హానుమత్సందేశం - మొల్ల

కావ్య పరిచయం : మన దేశ సంస్కృతిలో రామాయణ భారత ఇతిహాసాలకు జాతీయ గౌరవం ఉంది. ఈ ఇతిహాసాల్లో సదాచారం, సీతినియమాలు, ధర్మ నిరతి, భక్తి జ్ఞానవైరాగ్యాలు అన్ని చోట్ల కనిపిస్తాయి. కార్యసాధనలో వ్యక్తిగత సుఖాలను పరిత్యజించి, సత్య ధర్మ న్యాయ సదాచారాలకు ప్రాధాన్యమివ్వటం ముఖ్యమనే విషయాన్ని రామాయణం ప్రబోధిస్తుంది. విశ్వకళ్యాణ భావన, సద్గుణవృధి, సత్యపాలన, సవ్యాగ్ర గమనం, దానగుణం, ఆత్మవిశ్వాసం, ధర్మనిరతి, సక్రమ ధనార్జన, క్రోధనాశనం, సోదరప్రేమ, శాంతి మొదలైన మానవతా విలువలకు రామాయణం పట్టుగొమ్మగా నిలుస్తుంది. సామాజిక వికాసానికి, సంస్కృతి పరిరక్షణకు మంచి మానవసంబంధాలు ముఖ్యమైనవి. అలాంటి మానవసంబంధాలను ప్రస్తుతం చేస్తూ జనుల మధ్య స్నేహభావాన్ని పెంపాందించి జాతి సమైక్యతకు దోహదం చేసే సందేశాలను రామాయణం మనకు అందిస్తుంది.

ఆది కావ్యమైన రామాయణంలో బాల, అయోధ్య, అరణ్య, కిపిగ్రంథ, సుందర, యుద్ధకొండలని ఆరు కాండలున్నాయి. అందులో సుందరకొండ ముఖ్యమైనది. కావ్యానికి ఆయువు పట్టు వంటిది. రామాయణంలో మధురం కానిదేదీ లేదు. శబ్దగత మాధుర్యం, అర్థగత మాధుర్యం రసమాధుర్యం, అనే మూడు రకాలైన మాధుర్యాలకు నిలయం రామాయణం. అందుకే రామాయణ కర్త యైన సంస్కృత ఆదికవిని ఇలా స్తుతిస్తారు.

కూజంతం రామరామేతి మధురం మధురాఫ్రమ్

ఆరుహ్య కవితాశాఖం వందే వాల్మీకి కోకిలమ్

రామరామ అనే మధురాక్షరాలనే కవితాశాఖ మీద కూర్చుని పలికే వాల్మీకి కవికోకిలకు నమస్కారమని ఆర్థం.

రామోవిగ్రహవాన్ ధర్మ: అని రామాయణంలో శ్రీరామచంద్రుడు మూర్తిభవించిన ధర్మంగా పేర్కొనబడ్డాడు. ధర్మ స్వరూపుడైన ఆయన ప్రపంచమంతటికి ఆదర్శప్రాయమైనవాడు అటువంటి ఆయన వరిత్రే రామాయణం.

కవయిత్రి పరిచయం : మొల్ల తెలుగు సాహిత్యంలో ఒక ప్రత్యేకమైన కవయిత్రి. ఆమె రచించిన ఎక్కెక కావ్యం రామాయణం. అది మొల్ల రామాయణంగా ప్రసిద్ధికేక్కింది. తెలుగులో ప్రజాదరణ పొందిన రామాయణాల్లో ఇది ఒకటి. రామాయణాలు కవులపేర్లమిదనే ప్రసిద్ధి పొందటం విశేషం. భాస్కర రామాయణం, రంగనాథ రామాయణం, మొల్ల రామాయణం అలాంటివే. ఆ రామాయణాల్లో కథకంటే కవులు ప్రదర్శించిన వ్యక్తిత్వాలు ముఖ్యమని తెలుస్తుంది. అలాంటి వ్యక్తిత్వం ఉన్న కవయిత్రి మొల్ల. ఆమె శివభక్తిపరుడైన ఆతుకూరి కేసయ పుత్రిక. ఆమె కుమ్మరి కులానికి చెందినదని ప్రతీతి. ఆమె చిన్నప్పటినుండి శివ భక్తురాలు. ఆమె ఆ మహాదేవుని ప్రసాదంతో గొప్ప కవితాశక్తిని సంపాదించింది. మొల్ల తన రామాయణాన్ని రామునికే అంకితం ఇచ్చింది. అలా ఇవ్వడం ఇహపర సాధకమైన పుణ్యక్రియగా భావించింది. ఆమె కవితారీతిలో రామభక్తిలో పోతన బాటలో నడిచింది. అమె పూర్వకవులలో శ్రీనాథుని ప్రశంసించింది కాబట్టి అమె 15 వ శతాబ్దం తర్వాతనే ఉండిఉండవచ్చని విమర్శకుల అభిప్రాయం. మొల్ల రామాయణం సంగ్రహారచన. ఇందులో కథ చాలవరకు టూకీగా చెప్పటమే కనబడుతుంది. అందమైన సన్నిఖేశాలు వచ్చినచోట, వర్షనలు వచ్చినచోట అమె తన కవితా ప్రతిభను ప్రదర్శించింది. శ్రీ సహజమైన ఆద్రత అమె భావాల్లో కనిపిస్తుంది. అభివ్యక్తినైపుణ్యం, సంగ్రహాకరణ అనేది మొల్ల కవిత్వంలోని ప్రత్యేకతలు కాబట్టి మొత్తంమీద మొల్ల రామాయణం రసవత్తరకార్యమని, సంగ్రహప్రభంధమని చెప్పవచ్చ.

హనుమత్సందేశం-విశిష్టత : హనుమత్సందేశమనే పార్శ్వభాగం మొల్లరామాయణంలోని సుందరకాండ నుండి గ్రహించబడింది. రామాయణంలో సుందరకాండ కున్న ప్రసిద్ధి ఇతరకాండలకు లేదు. హనుమంతునికి సుందరుడనే పేరు ఉంది. కాబట్టి దీనికి సుందరకాండ అని పేరు ఏర్పడింది. అంతే గాక మొత్తం రామాయణంలో ఆత్మంత సుందరమైన వృత్తాంతం ఈ కాండంలోనే ఉంది. అందువల్ల కూడ దీనికి సుందరకాండ అనే పేరు పెట్టి ఉండవచ్చు. రామాయణాన్ని పారాయణం చేసేవాళ్ల ప్రథానంగా సుందరకాండనే చదువుతారు. హనుమంతుడు కార్యసాధకుడు. ఆయన కార్యసాధనానైప్పుణ్యం సీతానేవ్యషణతోనే ప్రారంభమైంది. కనుక ఎవరైన తాము తలచిన పని నెరవేరాలంపే సుందరకాండ పారాయణం చేస్తారు. ఇదొక సంప్రదాయంగా మనదేశంలో పాటించబడుతున్నది. రామాయణం మొత్తాన్ని సంగ్రహంగా రచించిన మొల్ల సుందరకాండను మాత్రం విపులంగా రచించడం కూడ రామాయణంలో సుందరకాండకు గల ప్రాధాన్యం తెలుస్తుంది. ముఖ్యంగా రామాయణంలో హనుమత్సందేశం ఘట్టాన్ని మొల్ల మిక్కిలి రసవత్తరంగా ఆత్మంత సుందరంగా రచించింది.

ఈ పార్శ్వభాగంలో అభివ్యక్తి నైపుణ్యాన్ని, సృష్టమైన భావప్రకటనా విధానాన్ని చూడవచ్చు. ఇవి మొల్ల రచనా విశిష్టతలో ముఖ్యమైన అంశాలు.

కథా సందర్భం : జాంబవంతుడు మొదలైన వారితో హనుమంతుడు దక్షిణ దిశగా సీతను వెదకటానికి వెళ్లాడు. అక్కడ జటాయు సోదరుడు సంపాతి కనిపించి వాళ్లకు రావణుడు సీతను లంకకు తీసుకొనివెళ్లాడని చెప్పి లంకకు మార్గం నిర్దేశం చేశాడు. లంకకు సముద్రం దాటిపోగలవారెవరా అని వారు ఆలోచించారు. అప్పుడు హనుమంతుడే అందుకు సమర్థుడని చెప్పి జాంబవంతుడు అతనిని ప్రశంసించాడు. అందుకు ఉచిభ్రమ హనుమంతుడు ప్రయాణమై సముద్రాన్ని లంఘించి లంకలో ప్రవేశించాడు. తన శరీరాన్ని కుదించి సీతకోసం వాడవాడలా నాలించాడు. చివరికి ఒక

గోపురం ఎక్కి మాచాడు. అశోకవనంలో ఒక శింశుపా వృక్షం క్రింద రాళ్ళన స్త్రీల మధ్య సీత కూరుచ్చని ఉండటం కనిపించింది. సూళ్ళు శరీరంతో హనుమంతుడు ఆ వృక్షంపై కూరుచ్చనాన్నడు. అప్పుడు రావణుడు వచ్చి సీతను దుష్టసంభాషణలతో బెదిరించాడు. అతడు వెళ్లిపోయిన తర్వాత సీత దుఖాన్ని ఉపశమింపజేయాలని త్రైజట అనే రాళ్ళని తన స్వప్న వృత్తాంతాన్ని చెప్పింది. అప్పుడు హనుమంతుడు మానవ భాషలో సీతకు రామసందేశాన్ని ఇలా వినిపించాడు.

*1. ఉన్నాడు లెస్స రాఘవు

డున్నా డిదె కపుల గూడి, యురుగతి రావై

యున్నాడు, నిన్ను గొని పో

నున్నా, డిది నిజము నమ్ము ముర్యీ తనయా!

భావం : ఓ భూమి పుత్రీ! శ్రీరామచంద్రుడు ఛేమంగా ఉన్నాడు. వానరులతో కలిసి శిష్టుంగా రావటానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడు. నిన్ను తీసుకొనిపోనున్నాడు. నా మాట నిజం నమ్ము - అని హనుమంతుడు సీతతో పలికాడు.

వ్యాఖ్యానం : ఈ పద్యం వ్యక్తికరణ నైపుణ్యానికి నిదర్శనంగా చెప్పవచ్చ. ఎదుటివారి మానసిక స్థితిని బట్టి మాట్లాడే విధానమిది. సీత మొదట రాముని ఛేమ సమాచారాన్ని వినాలని ఆశిస్తుంది. అందుకే మొదట "ఉన్నాడు లెస్స రాఘవుడు" ని చెప్పటం జరిగింది. తర్వాత ఆమెను చెర నుండి విడిపించటం అనే విషయం. అందుకు ఎలా అనేది కూడా ముఖ్యం. అందుకే హనుమంతుడు 'కపుల గూడి యురుగతి రానున్నాడ 'ని అంటే నైన్యంతో చాల త్వరగా వస్తాడని చెప్పటం జరిగింది. తరువాతి అంశం ఆమెను తీసుకొనిపోవటం ఆ విషయంలో ఏ మాత్రం సందేహం లేదనటానికి

నిన్నగొనిపోనన్నడది నిజమని చెప్పటం విశేషం. మొల్ల రవనానైపుణ్యానికి ఉదాహరణగా చెప్పే పద్యాల్లో ఇదొకటి. నేడు “Communicative skills” అని చెప్పే విధానానికి ఈ మొల్ల పద్యం చక్కని ఉదాహరణ.

2. ఆ మాట లాలించి భూమిజ తనలోన

వెరగంది, శింపుపా వృక్ష మరసి

చూడంగ, నప్పుడు సూక్ష్మ రూపంబున

నొడికమో శాఖల నడుమ నున్న

కపికుమారుని రూప మపురూపముగ జేసి

స్వాంతంబులోన హర్షంబు నొంది,

దనుజ మాయలచేత దరచు వేగుట జేసి

మారాడ నేరక యూర కున్న

భావమూహించి, తన్న నా దేవి యూత్సు

నమ్మకుండుట దెలిసి, యూ కొమ్ముమీది

నుండి క్రిందికి లంఫుంచి, నిండు భక్తి

మైక్రో నిలుచుండి కరములు మోడిచు పలికె.

భావం : ఆ మాటలు విని సీత తనలో ఆశ్చర్యపడింది. శింశుపొ వృక్షాన్ని పరిశీలించి చూచింది. సూక్ష్మరూపంలో కొమ్మల మధ్యలో అపురూపమైన రూపంతో ఉన్న వానరకుమారుని చూచి మనస్సులో సంతోషించింది. రాళ్ళసమాయలతో తరుచుగా బాధలు పడి ఉండటం వల్ల ఆమె ఏమి మాట్లాడకుండా ఊరుకున్నది. ఆమె అభిప్రాయాన్ని గ్రహించి ఆ దేవి తనను నమ్మలేదని తెలిసి ఆంజనేయుడు ఆ కొమ్మ మీదనుండి కిందకు దూకాడు. భక్తితో నమస్కరించి ఇలా పలికాడు.

3. తమ్మునిగూడి పుణ్యగుణ ధాముడు, రాముడు వచ్చి మాల్య వం

తమ్మున సైన్య సంఘము ముదంబున గొల్యగ నుండి, భూమిపై

మిమ్ములజూచి రండనుచు మేటి కపీంద్రుల బుచ్చి, యందు మొ

త్తమ్ముగ మమ్మ గొందరను దక్షిణ భాగము చూడ బంపుచున్.

భావం : పుణ్యగుణాలకు నిలయుడై శ్రీరాముడు తన తమ్మునితో కలిసివచ్చి మాల్యవంత పర్వతంపై సైన్య సమూహం సేవిస్తూ ఉండగా మిమ్ములను చూచి రమ్మని యోధులైన వానరులను పంపాడు. అందులో మమ్మల్ని కొందరిని దక్షిణ భాగంలో చూడటానికి పంచించాడు.

4. అంగన బౌద్ధగన నీ వి

య్యంగను గడు జాలువాడ వంచును, నాచే

నుంగర మంపెను శ్రీ రఘు

పుంగవు, డిదె కొమ్మటంచు భూమిజ కిచెన్.

భావం : సీతను వెదికి ఇవ్వగల వాడవు నీవని ఆ శ్రీరఘునందనుడు నాతో ఉంగరాన్ని పంపించాడు. ఇదే తీసుకొమ్మని హానుమంతుడు భూమి పుత్రియైన అమెకు ఇచ్చాడు.

5. ఇచ్చిన జూచి, రామ ధరణీశ్వరు ముద్రికగా నెరింగి, తా నిచ్చను మెచ్చి మెచ్చి, తరుణీమణి యాత్మ గతంబునందు నీ వచ్చినదాని భావమును, వల్లభు చందము నేర్చడంగ, నే జెచ్చెర నంతయం, దెలియ జెప్పుము నమ్మిక పుట్టునట్టుగన్.

భావం : దాన్ని చూచి సీత అది శ్రీరాముని ముద్రికగా గుర్తించి మనసులో మెచ్చుకొని, నీవు వచ్చిన విషయం, శ్రీరాముని విధానం, అంతా త్వరగా నమ్మకం కలిగేటల్లు చెప్పమని హానుమంతుని అడిగింది.

6. అని విచారించి యిట్లనియే :

భావం : అని ఆలోచించి ఇలా పలికింది.

7. నిను విశ్వసింపజూలను.

వినుపింపుము నీ తెరంగు, విభుని తెరంగు

న్ననపుడు బావని తెలియగ

వినయంబున విన్నవించె విస్ఫూట పణీతిన్.

భావం : నిన్న నమ్మలేను. నీ గురించిన, రాముని గురించిన విషయాలను చెప్పు అని సీత అడుగగా హనుమంతుడు పవిత్రమైన ఆమెకు ఈ విధంగా చెప్పాడు.

8. రాముని డా గురించి, నిను రావణు డెత్తుక వచ్చివేళ, నీ

హేమ విభూష జావటల నేర్వడ బుష్య మహాద్రి వైచిన్

మే మవి తీసి దాచితిమి, మీ పతి యచ్చటి కేగుదేరగా

దామరసా ప్త నందనుడు తా నవి సూపిన జాచి మెచ్చమన్.

భావం : రాముని మోసపుచ్చి నిన్న రావణుడు తీసుకొని వచ్చినపుడు నీ బంగారు ఆఫరణాలను బుష్యమూక పర్వతంపై వేసినపుడు మేము అవి తీసి దాచిపెట్టినాము. మీ భర్త అక్కడకు వచ్చినపుడు వాటిని సూర్యానందనుడైన సుగ్రీవుడు చూపించగా ఆయన వాటిని చూచి మెచ్చుకున్నాడు.

9. అర్గై సంభవనకు నభయంబు దయచేసి,

దుందుభి కాయమ్ము దూలదన్ని,

మేడు తాడుల సర్వ మేకమ్ముగా ద్రుంచి,

వాలి నద్యుత శక్తి గూల నేసి,

సుగ్రీవునకు దార సుదతిగా నిప్పించి,

యంగదు యువరా జనంగ నిలిపి,

వారలతోడను వానర సైన్యంబు

లెన్నేని గౌలువంగ నేగుదెంచి.

మాల్యవంతంబునం దుండి, మనుజ విభుడు

నిన్న వెదకంగ నందర నన్నిదిశల

బనుచునప్పుడు, దళ్ళిణ భాగ మరయ

నంగదునితోడ గొందర మరుగుదేర.

భావం : సుగ్రీవునికి అభయమిచ్చి, దుందుభి అనే రాక్షసుని శరీరాన్ని ఎగరగొట్టి, ఏడు తాడి చెట్లను ఒక్కసారిగా నరికి, వాలిని అద్భుతంగా చంపి, సుగ్రీవునికి తారను ఇప్పించి, అంగదునికి యువరాజ్య ప్టట్టం గట్టి, వానరమైన్యంతో కలిసి మాల్యవంత పర్వతంపై నుండి శ్రీరాముడు నిన్న వెదకటానికి అందరిని ఆన్ని దిక్కులకు పంపించాడు. దళ్ళిణ భాగానికి అంగదునితో కలిసి కొందరం ఇటు వచ్చినాము.

10 వారి పంపున నవలీల వార్ధి దాటి

వచ్చి సకలంబు జూచి యా వంక గంటి

రావణుడు వచ్చి నిన్న నుగ్గంబుగాగ

బలుకుతున్నప్పుడు నున్నాడ బాదపమున.

భావం : సునాయాసంగా సముద్రాన్ని దాటి అంతటా చూచి ఈ వైపున రావణుడు నీతో తీవ్రంగా మాట్లాడేటప్పుడు చెట్లపై నుండి నిన్న చూచాను.

11. ఇవ్విధంబున బలుకుమండినను నమ్మక యతనిం గనుంగొని రాము డే రీతివాడో యతని చందం బెరింగింపు మనవుడా వాయు నందనుండు, రఘునందనునకు వందనంబాచరించి, భూమి నందన కిట్లని చెప్పుచున్నాడు :

భావం : ఈ విధంగా మాట్లాడుతున్న అతనిని నమ్మకుండా సీత శ్రీరాముని గుణగణాలను వర్ణించమని ఆడిగింది. అప్పుడా మారుతి రఘునందనునికి నమస్కరించి భూమిపుత్రుతో ఇలా చెప్పాడు.

*12. సీల మేఘ చాచుయ బోలు దేహమున్నవాడు

ధవ శాఖ పత్ర నేత్రములవాడు

కంబు సన్నిభ మైన కంరంబు గలవాడు

వక్కని పీన వడ్డంబు వాడు

తిన్ననై కనుపట్టు దీర్ఘ బాహులవాడు

ఫనమైన దుందుభి స్వనమువాడు

పద్మరేఖలు గల్లు పద యుగంబులవాడు

బాగైన యట్టి గుల్ఫములవాడు

కపటమెఱుగని సత్య వాక్యములవాడు

రమణి రాముండు శుభ లక్షణములవాడు

ఇన్ని గుణముల రూపింప నెనగువాడు

వరుస సౌమిత్రి బంగారు వన్నెవాడు

భావం: నల్లని మేఘంవంటి శరీరఫాయ కలిగిన వాడు, తెల్ల తామరవంటి కళ్లు కలిగినవాడు, శంఖం వంటి మెడ కలవాడు, విశాల వక్షం కలవాడు, పొడవైన చేతులు కలవాడు, థంకా శబ్దంవలె కంఠ ధ్వని కలవాడు, పాదాల్లో పద్మ రేఖలు కలవాడు, కపటమెరుగని సత్యవాక్య పలికేవాడైన రాముడు శుభ లక్ష్మాలు కలిగినవాడు. ఈ గుణాలనీ లక్ష్మీఱునిలో ఉన్నాయి, కాని ఆయన బంగారు రంగులో ఉంటాడు.

13. ఉరుత రాటవిలోన మహాగ్ర తపము

వాయు దేవుని గురియించి వరుసజేసి

యంజనా దేవి గనియె నన్నరీతోడ

నర్జుజని మంత్రి, హానుమంతు డనెడువాడ.

భావం : గౌప్య అడవిలో వాయుదేవుని గురించి తీవ్రమైన తపస్స చేసి అంజనాదేవి కోరి నన్న పుత్రునిగా పొందినది. నేను సుగ్రీవుని మంత్రిని, హానుమంతుడనేవాడినని అతడు చెప్పాడు.

14. అని యట్టు తాత్పర్యంబు పుట్టునట్టుగ విన్నవించి దేవి ! నీ దేవుండయిన శ్రీరాముండు నాచేతి కిచ్చి యంపిన నూత్నరత్నాంగుళీయకంబు సీకు సమర్పించితి, సింక రిక్త హస్తంబులతో జనుట దూతల కుచితమైన కార్యంబు రాదు, కాపున నిన్న దర్శించి నందులకు శ్రీరామునకును నమిగ్క పుట్టునట్టులుగా నీ శిరోరత్నంబు నాకు దయచేయవలయుననుటయు నాకుశేశాయనయన యట్టనియె.

భావం : ఈ విధంగా విషయం అర్థమయేటట్లు విన్న వించి దేవీ! నీ పతిమైన శ్రీరాముడు నా చేతికిచ్చిన ఉంగరాన్ని సీకు సమర్పించాను. ఇక నేను భాళీ చేతులతో తిరిగివెళ్లటం దూతగా నాకు తగినది కాదు. కాబట్టి నిన్న దర్శించినందుకు నమ్మకం కలిగే విధంగా నీ శిరోరత్నాన్ని నాకు ప్రసాదించవలసింది అని అతడు పలుకగా సీత ఇలా చెప్పింది.

15. నా నాథు ఛేమ మంతయు

ధీనిధి! సీచేత వింటి దెలియగ, నైన్

నీ నిజ రూపము చూడక

నే నా రత్నంబు నమ్మ నీ కీయ జమీ !

భావం : నా భర్త ఛేమసమాచారాన్ని నీ ద్వారా విన్నాను. అయినా నీ అసలు స్వరూపం చూడకుండా నమ్మ నా రత్నాన్ని సీకు ఇవ్వలేను అని పలికింది.

16. అనుటయు నా హానుమంతుడు

భావం : ఆ మాట వినగానే హానుమంతుడు.

17. చుక్కలు తల పూవులుగా

నక్కజముగా మేను వెంచి యంబర విధిన్

వెక్కస్తై చూపటిన

న క్కొమలి మదము నోందె నాత్మ స్థితికిన్.

భావం : నడ్డత్రాలు తల్లో పూవులు మాదిరి కనిపించే విధంగా ఆశ్చర్యకరంగా అతడు ఆకాశంలోనికి శరీరాన్ని పెంచగా అది చూచి సీత మనసులో సంతోషించింది.

18. ఇట్లు తన మహాస్నుత రూపంబు చూపి యెప్పటియట్ల మరల సూక్ష్మ రూపంబు గైకొని నమస్కరించిన, నా హానుమంతునకున దేవి తన శిరోరత్నంబు నమగ్రహించి యట్లనియె :

భావం : ఈ విధంగా ఎత్తైన తన రూపాన్ని చూపించి ఎప్పటిలాగా సూక్ష్మరూపం ధరించి నమస్కరించిన ఆ హానుమంతునికి ఆ దేవి తన శిరోరత్నాన్ని అనుగ్రహించింది.

*19. రవి కుల వార్ధి చంద్రుడను రాముని సేమము చాల వింటి, నా

వివిధములైన పాట్లు పృథివీ పతికిం దగ జెప్పగల్లే నే

డవిరళ భంగి సీ వలన, నమ్మగ నే నుపకార మేమియుం

దవిలి యొనర్ప లేను, వసుధా స్థలి వర్ధిలు బ్రహ్మ కల్పముల్.

భావం : సూర్యవంశానికి చంద్రుని వంటివాడైన ఆ రాముని ఛేమాన్ని చాలా విన్మాను. రకరకాలైన నా బాధలను ఆ భూపతికి సరిగ్గా చెప్పగలవాడవైన సీకు నేను ఏవిధంగాను గొప్ప ఉపకారం తిరిగి చేయలేను. ఈ లోకంలో సీపు బ్రహ్మకల్పం వరకు వర్ధిలు.

20. ఇట్లు దీవించి మరియును

భావం : అని దీవించి మరలా

21. ఏ యెడ జావిన ధరణీ

నాయకు శ్రీపాద యుగము నా చిత్తములో

బాయ దని విన్న వింపుము

వాయు తనూభవుడు! పుణ్యవంతుడు! తెలియన్.

భావం : పుణ్యత్సుడా! వాయునందనా! ఆ భూనాయకుని పాదాలు నా మనస్స నుండి ఎప్పుడూ దూరం కావని తెలియజెప్పు.

22. ఇప్పుడు రావణు డేతెంచి కపట బుధి,

గర్వమునజేసి నన్నెన్ని కారులాడె,

నన్నియును సీవు చెవులార విన్న తెరగు

పతికి దయ పుట్టగా విన్న వంబు సేయు.

భావం : కపట బుధిమైన రావణుడు వచ్చి అహంకారంతో ఎన్ని దుర్మార్గపు మాటలాడినాడో సీవు చెవులార విన్నదాన్ని రామునికి దయకలిగేటట్లు విన్న వించు.

23. నిడుద పెన్నెరి వేణి జడలుగా సవరించి

మలిన జీర్ణాంబరం బోలియ గట్టి.

భూమి రజంబు విభూతి పూతగ బూసి

తన పతి మూర్తి జిత్తమున నిలిపి.

నిరశన స్థితితోడ నిలిచి భూ శయ్యను

బవళించి నిదుర యేర్పుడగ విడిచి,

తారక బ్రహ్మ మంత్రంబు బఠించుచు

గతిన రాక్షస దుర్గు గములలోన

నహిత లంకా మహా ధీప గహన సీమ

దపము సేయుచునున్నాను తన్న గూర్చి,

నాకు బ్రత్యక్ష మగు మని నాథునకును

విన్న వింపుము సత్య సంపన్న! సీప.

భావం : ఒ శక్తి సంపన్నుడా! పొడవైన వెంట్లుకలు జడలు కట్టగా, మాసిన జీర్ణవస్త్రాన్ని ధరించి, మట్టిని విబూది పూతగా పూసుకొని, భర్త రూపాన్ని మనసులో నిలుపుకొని, భూమి మీద పవళించి నిరాహారంగా, నిద్ర లేక తారకబ్రహ్మ మంత్రాన్ని పరిష్కా, కరిసులైన రాక్షసులనే దుష్టమృగాల్లో, శత్రురాజ్యమైన లంకా మహాధీపంలో తనను గూర్చి తపస్స చేస్తున్నాను. ప్రత్యక్షం కావలసిందని చెప్పు.

24. అని చెప్పి మరియును.

భావం : అని చెప్పి మరలా

*25. జనకుని భంగి రామ నృపచంద్రుని, నన్నును దల్లి మారుగా

గని, కొలువంగ నేరుచ గుణ గణ్యుని, లక్ష్మీ సీతి పారగున్

వినగన రాని పలుగై లవివేకముచేతను బలిగైనట్టి యా

వినుత మహా ఘలం బనుభవించితినంచును జాటి చెప్పుమా.

భావం : తండ్రివలె రాముని, తల్లివలె నన్ను సేవించే సద్గుణ గణ్యుడు, సీతిమంతుడైన లక్ష్మీ సీతి వితక్కువగా వినకూడని మాటలతో అతని మను నొప్పించాను. దాని ఘలితం అనుభవిస్తున్నానని చెప్పు.

26. ఆ మాటలు మది నుంచక

నా మానము గావు మనుచు నయ వినయ గుణో

ద్వాముడు, రాముని తమ్ముడు,

సామిత్రికి జెప్పవయ్య సాహసివరాయ!

భావం : నేను అన్న ఆ మాటలను మనసులో పెట్టుకోవద్దనీ, నా గౌరవాన్ని కాపాడమనీ వినయగుణ సంపన్నుడైన, రాముని తమ్ముడైన లక్ష్మీ సీతికి చెప్పు.

27. అనియట్లు జనక రాజ తనయ పలికిన పలుకులాలకించి హానుమంతుం డా జననితో నిట్లనియె :

భావం : ఈ విధంగా జనకరాజపుత్రిక పలికిన మాటలు విని హానుమంతుడామేతో ఇట్లన్నాడు.

28. ఇను ఉదయింపక మున్నే

వననిధి లంఘించి, మనుజ వల్లభుకడకున్

నిను గొనిపోయెద, విషున

జనసీ! విచ్చేయుమనిన, సంతోషమునన్.

భావం : సూర్యుడు ఉదయించకముందే సముద్రాన్ని దాటి నిన్న రామునికడకు వీపుపై తీసుకొనిపోతాను అని అతడు పలుకనా సీత సంతోషంతో పలికింది.

29. సీ వంతవాడ వగుదువు,

సీ వెంట నే వత్తునేని నెగడవు కీర్తుల్

రావణుకంటెను మిక్కులి

భూ వరుడే దొంగ యండ్రు బుధ నుత చరితా!

భావం : సీవు అంతటి సమర్థుడవే. కాని సీవెంట నేను వస్తే అపకీర్తి కలుగుతుంది. రావణుని కంటే రాముడే పెద్ద దొంగయని లోకం అంటుంది.

30. అదియునుం నాక రామవంర్పునిం దప్ప నితరుల నంటుదానం నాను, నావున సీతో రాదగదు మరియును.

భావం : అంతేగాక రాముని తప్ప ఇతరులను తాకను. కాబట్టి నేను సీతో వచ్చట సరికాదు.

31. దొంగలి తెచ్చిన దైత్యుని

సంగడు లగు వారి వారి సాహస మొప్పున్

సంగర ముఖమున జంపక

దొంగలి కొనిపోవ దగునె దొరలకు నెందున్?

భావం : వీరులైన వారు సాహసంతో యుద్ధం చేసి దొంగలించి తెచ్చిన రాక్షసుని సంహారించాలి. కాని నన్ను దొంగలించి తీసుకొని పోవటం దొరలకు తగినది కాదు.

ప్రశ్నలు :

1. హనుమంతుడు సీతమ్మకు ఏమని సందేశం వినిపించాడు?

2. హనుమంతుడు సీతమ్మకు తనను గురించి ఎలా నమ్మకం కలిగించాడు?

3. సీతమ్మ రామునికి హనుమంతునితో చెప్పి పంపిన సందేశం ఏమిటి?

4. సీతమ్మ లక్ష్మీణునికి హనుమంతునితో చెప్పి పంపిన సందేశం ఏమిటి?

శ్రుతానవాటి

- గుళ్ళం జాపువా

కవి పరిచయం

తెలుగు పద్యానికి సుమధుర సౌరభాన్ని అద్దిన కవుల్లో ప్రముఖులు గుళ్ళం జాపువా. వీరు గుంటూరు జిల్లా వినుకొండలో 28.09.1895 న జన్మించారు. లింగమాంబ, వీరయ్య జాపువా తల్లిదండ్రులు.

జాపువా ఉభయభాషా ప్రాచీనమైన ప్రాథమికోపాధ్యాయునిగా ఉద్యోగ జీవితాన్ని ప్రారంభించారు. కొంతకాలం మూర్కీ చలన చిత్రాల వ్యాఖ్యాతగా పని చేశారు. మరికొంత కాలం ద్వితీయ ప్రపంచ సంగ్రామంలో యుద్ధ ప్రచారకునిగా తన సేవలందించారు. ఇంకొంత కాలం ఆకాశవాణిలో తెలుగు కార్యక్రమాల రూపకర్తగా కూడా వ్యవహరించారు.

సామాజిక సాహిత్య అనునుకూల వాతావరణంలో వికసించిన కవి కుసుమం జాపువా. తెలుగులో ఖండకావ్య ప్రక్రియకు అఖండ భ్యాతిని సంతరింప చేసిన జాపువా తెలుగుజాతి గుండెల్లో మెండుగా నిండిపోయారు. జాపువా రచించిన అనేక కావ్యాలూ, ఖండకావ్యాలూ ఆధునిక తెలుగు కావ్యవరణంలో సరికొత్త వాతావరణానికి ఉపిరులూదాయి. గబ్బిలం, పిరదోసి, ముంటాజ మహాల్, కాందిశీకుడు, క్రీస్తు చరిత్, ముసాఫరులు వంటివి జాపువాకు ఎనలేని గౌరవాన్ని సంతరింప చేశాయి

జామువా కవితా వస్తువు సమకాలీన కవుల వస్తువు కంటే భిన్నమైంది. అంశం వర్తమానమైనా, గతకాలమైనా, సామాజికమైనా, చారిత్రకమైనా జామువా ఆ వస్తు తత్త్వాన్ని దర్శించే చూపు ప్రత్యేకమైంది. ఆవిష్కరించే తీరు విశిష్టమైంది. అందుకే ఎన్నో గౌరవాలూ, బిరుదులూ జామువాను వరించాయి. కవికోకిల, కవితా విశారద, కవి దిగ్దజ, సవయుగ కవి చక్రవర్తి, మధుర శ్రీనాథ, విశ్వకవి సామ్రాట్, కళాప్రపార్ణా, పద్మభూషణ వంటివి వాటిలో కొన్ని, గండపెండేరాలు, కనకాభిషేకాలు, గజారోహణలు, పల్లకీలో ఉరేగింపులు, స్వేచ్ఛ శారసత్వం వంటి విశేష గౌరవాలు కూడా జామువా వశమయ్యాయి. ఆధునిక తెలుగు కవిత్వానికి ఒక ప్రత్యేకమైన రంగు, రుచి, వాసనలను కల్పించిన జామువా 24.07.1971 న కన్న మూర్ఖరు.

పార్యభాగ సారాంశం

ప్రస్తుత పార్యభాగం శ్రుశాసనవాటి. ఇది ఖండకావ్య కవిగా గుట్టం జామువాకు ప్రత్యేక గుర్తింపు తెచ్చిపెట్టిన విశిష్ట ఖండిక. ఇది వైరాగ్యాన్ని బోధించేదికాదు. జీవిత తాత్త్వికతను సామాజికతతో ముడిపెట్టి చెప్పిన లోతైన ఖండిక. శ్రుశాసనవాటి అంటే లౌకిక స్థితిలో ఉండే అనేకానేక సామాజిక అంశాలకూ, అసమానతలకూ, పొచ్చ తగ్గులకూ, వివక్షలకూ, పీడనలకూ, ఆధిక్య అనాధిక్య భావనలకూ తావులేని తలం. అందరినీ సమానంగా అక్కున చేర్చుకునే నిశ్చల స్థలం. జీవిని లౌకిక జగత్తు నుండి అలౌకిక జగత్తుకు స్వాగతించే మహాప్రస్థాన స్థానం. జీవిత ప్రస్థానంలోని ఈ తాత్త్విక వాస్తవాన్ని కావ్య ముఖంగా విద్యార్థులకు అందించడం ఈ పార్యభాగం ఉద్దేశం. ఈ పార్యభాగాన్ని మనసు ఫోండేషన్ ప్రచురించిన ‘జామువా సర్వలభ్య రచనల సంకలనము’ నుండి స్వీకరించడమైంది.

పార్యభాగం

- ★ శా. ఎన్నోయెండ్లు గతించి పోయినవి గానీ, ఈ శృంగార స్థలిన్
గన్నుల్ మోడిం మందభాగ్యం దొకండైనన్ లేచిరాం డక్కటా!
యెన్నాళ్ళీ చలనంబు లేని శయనం బే తల్లు లల్లాడిరో!
కన్నటంబడి త్రాగిపోయినవి నిక్కంబిందు పాషాణముల్!
- శా. ఆకాశంబును కాఱుమబ్బుగములాహోరించే, దయ్యాలతో
ఘుంబుల్ జెరలాడ సాగినవి, వ్యాఘోషించే నల్లిక్కులన్
గాకోలంబులు, గుండె రుబుల్లుమనుచున్నంగాని, యిక్కాటియం
దాకల్లాడిన జాడ లేదిచట సౌఖ్యంబెంత క్రీడించునో!
- సీ. ఇచ్చోటనే సత్కమీంద్రుని కమ్మని
కలము నిప్పులలోనఁ గఱిగిపోయె
యిచ్చోటనే భూములేలు రాజన్యని
యధికార ముద్రిక లంతరించే
యిచ్చోటనే లేత యిల్లాలి నల్ల పూ
సల సారు గంగలోఁ గలసి పోయె
యిచ్చోటనే నెట్టి పేరెన్నికం గొన్న
చిత్రలేఖకుని కుంచియ నశించే
- తే.గీ. ఇది పిశాచులతో నిటూలేక్కణుండు
గజ్జె గదలించి యాడు రంగస్థలంబు
యిది మరణదూత తీక్కణదృష్టి లొలయ
నవని బాలించు భస్మ సింహసనంబు

- చం. ముదురు తమస్సులో మునిగి పోయిన క్రొత్త సమాధి మీదఁ బైం
బొదలు మిణంగురుంబురువు పోలిక వెల్లుచున్న దివ్య ఆ
ముద ముడివోయినన్ సమసి పోవుట లేదది దీప మందుమా?
హృదయము సుమ్మి నిల్చి చనియెన్ గతపుత్రక యే యభాగ్యయో!
- చం. కవుల కలాలు, గాయకుల కమ్మని కంఠములీశ్వరాన పుం
గవునులఁ ద్రొక్కి చూచెడి నొకానొకనాఁ డలకాళిదాస భా
రవుల శరీరముల్, ప్రకృతి రంగమునం దిపుడెంతలేసి రే
ణువులయి, మృత్తికం గలిసెనో! కద? కుమ్మరివాని సారెపై
- శా. ఆలోకించిన గుండియల్లఱగు నాయా పిల్ల గోరీలలో
నే లేబుగ్గల సారు రూపతీయెనో! యేముద్ద నిదించెనో!
యే లీలావతి గర్భగోళమున వహింజ్ఞాల జీవించునో!
యా లోకంబున వృద్ధిగాఁదగిన యే యే విద్యలల్లాడెనో!
- ★మ. ఇట నస్పుశ్యత సంచరించుటకుఁ దావే లేదు, విశ్వంభరా
నటనంబున్ గబళించి, గర్భమున విశ్వస్తంబు గావించి, యు
త్యటపుం బెబ్బులి డ మేక నొక ప్రక్కన్ జేర్చి జోకొట్టి, యూ
ఱటఁ గల్పించునబేద భావమును, ధర్మం బిందుఁ గారాడెడిన్
- ఉ. వాకొనరాని గొప్పధనవంతుని నిద్దపుఁ బాలజాతి గో
రీ కడఁ బారవేయఁబడి, ప్రేలికలం బొరలాడుప్రేత మే
యాకఁటి చిచ్చునన్ గుమిలి, యార్చి, గతించిన పేదవాని దో
నో కద! వానికై వగవఁ డొక్కుడు, దాచదు కాటినేలయున్

అభ్యాసం

1. వ్యాస రూప సమాధాన ప్రశ్న

1. ‘శ్వాసానవాటి’ పార్యభాగ సారాంశాన్ని రాయండి?

2. సంక్లిష్ట రూప సమాధాన ప్రశ్నలు

1. గుణిం జాపువా రచనలను పేర్కొనండి?

2. ‘సౌఖ్యం బెంత క్రీడించునో’, అని జాపువా ఎందుకన్నాడు?

3. శ్వాసానంలోని అభేద భావాన్ని తెలపండి?

3. ఏకవాక్య / పద రూప సమాధాన ప్రశ్నలు

1. ‘శ్వాసానవాటి’ పార్యభాగ రచయిత ఎవరు?

2. జాపువా జన్మస్థలమేది?

3. జాపువా బిరుదులేవి?

4. ఖండ కావ్యాలకు అఖండభ్యాతిని తెచ్చిన కవి ఎవరు?

5. సత్కారీంద్రుని కమ్మని కలము ఎక్కడ కరిగింది?

6. నిటాలేక్షణాడు ఎవరు?

7. అస్మిశ్యత సంచరించుటకు తావులేని స్థలమేది?

4. సందర్భ సహాత వ్యాఖ్యలు

1. సౌఖ్యంబెంత క్రీడించునో

3. ఏ ముద్దు నిద్రించెనో

2. అధికార ముద్దికలంతరించె

4. వానికై వగవడొక్కడు

5. సంధులు

1. కవీందుడు
2. పారవేయబడి
3. లేదిచట
4. కదలించు యాడు
5. పేరెన్నిక
6. అవని బాలించు
7. విన్యస్తంబు గావించి

6. సమాసాలు

1. కారు మబ్బులు
2. అభాగ్యము
3. కమ్మని కలము
4. నల్సిక్కులు
5. సల్లపూసలు
6. కాళిదాస భారవులు
7. ప్రకృతి రంగము

గమనిక

- ❖ ఖండకావ్యాలలో పద్యాలకు సాధారణంగా ఛందస్సు సూచించకపోవడం ఒక లక్షణం. అయితే విద్యార్థుల సౌకర్యార్థం ఈ పాఠంలో ఛందస్సును సూచించడం జరిగింది.
- ❖ ఈ పాఠాంశం శీర్షిక ‘శ్వశానవాటి’ అనే కాక, ‘శ్వశానవాటిక’ అని కూడా ప్రచారంలో ఉంది. జాపువా జీవించి ఉన్న కాలంలోనే తొలి నాటి ప్రతుల్లో ‘శ్వశానవాటి’ అని ఉండటం చేత జాపువా కూడా ఆ శీర్షికనే ప్రయోగించాడని భావించి ‘శ్వశానవాటి’ అనే శీర్షికను స్వీకరించడమైంది.

కార్యచరణ

❖ ఖండకావ్యాలను గురించి పరిచయం చేయండి. జామువా ‘శృంగారవాటి’ పద్యాలు ‘సత్యహరిశ్చంద్ర’ నాటకం ద్వారా బహుళ ప్రచారం పొందాయి. వివిధ కళాకారులు ఆలపించిన ఈ పద్యాలు కేసెట్ల రూపంలో అందుబాటులో ఉన్నాయి. వాటిని సేకరించి విద్యార్థులకు వినిపించగలరు. పద్యాలు ఆలపించే విద్యను విద్యార్థులలోనూ ప్రోత్సహించగలరు.

కలవారి కోదలూ కలికి కామాక్షి

- యస్తీ భుజంగరాయ శర్మ

రచయిత పరిచయం

విద్యాబోధన ద్వారా వేలాదిమంది విద్యార్థులను తీర్చిదిద్దిన అధ్యాపకులు ఎస్.ఐ. భుజంగరాయశర్మ. వీరు గుంటూరు జిల్లా, తెనాలి రగ్గర ఉన్న కొల్లూరు గ్రామంలో 15.12.1925 న జన్మించారు. రామలక్ష్మమ్మ రాజశేఖరం వీరి తల్లిదండ్రులు. వీరు స్వగ్రామంలోనూ, నెల్లూరు వి.ఆర్. కళాశాలలోనూ, విశాఖపట్నం ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయంలోనూ విద్యనభ్యసించారు. కొంతకాలం చెన్నెలోని పచ్చయపు కళాశాలలో అధ్యాపకులుగా పని చేశారు. ఆ తరువాత కావలి జవహర్ భారతి కళాశాలలో తెలుగు అధ్యాపకత్వం చేపట్టారు. చిరకాలం అక్కడే పని చేశారు.

పారం ఎంత గొప్పగా బోధిస్తారో, పద్యాన్ని అంతగొప్పగా పాడి వినిపిస్తారని భుజంగరాయశర్మ గురించి తెలిసినవారు ఇప్పటికీ జ్ఞాపకం చేసుకుంటారు. తెలుగు సాహిత్యం, తెలుగు సంస్కృతికి సంబంధించి వీరు అనేక వ్యాసాలు, కవితలు, సృత్య నాటికలు రాశారు. వ్యాసానికి ఎంపిక చేసుకున్న వస్తువు, దానిని విశేషించిన తీరు ఎంతో ఉదాత్తంగా ఉండటం వీరి రచనలోని విశిష్టత. వీరు 07.08.1997 న కన్న మూశారు.

పార్యభాగ నేపథ్యం

ప్రస్తుత పార్యభాగం “అక్షర” (డి.ఆర్. అభినందన సంపటి, కావలి) నుంచి స్వీకరించబడింది. ‘కలవారి కోడలు’ అనే పాట నిన్నటి తరానికంతటికీ సుపరిచితమైందే. జానపద బాణిలో సాగిన ఈ పాట ఒకనాటి గ్రామీణ సంస్కృతికి దర్శణం పడుతుంది. ఇంట్లో నవారు మంచాలు, వీధిలో అరుగులు, ఊళ్ళో రచ్చబండలు ఉన్న ఒకనాటి గ్రామీణ జీవితాన్ని ఆ పాట ఆవిష్కరిస్తుంది. ఆ పాటను ఆధారంగా చేసుకుని భుజంగరాయశర్మ రచించిన వ్యాసం ఈ పార్యభాగం.

ఉమ్మడి కుటుంబం అంటే ఈనాటి తరానికి అంతగా తెలియకపోవచ్చు. ఆ కుటుంబ సంబంధాలు, ఆ మనుషుల మధ్య ఉండే ప్రేమలూ, ఆప్యాయతలూ, గౌరవాలు ఇప్పుడు కనిపించడం కష్టం. అత్తాకోడళ్ళు, తోడికోడళ్ళు, వదినా మరదళ్ళు; వారి మధ్య పెనవేసుకున్న బంధాలు, చిన్న చిన్న ఆరళ్ళు అలకలు, చతురోక్కలు, ఎగిరిపడటాలూ, ఒదిగి ఉండటాలూ వంటివి ఎంతో హృద్యంగా ఉండేవి. అనుభవంలో ఉన్నవారికి అవన్ని కొన్ని మధురమైన జ్ఞాపకాలు. మీటన్నింటినీ తిరిగి ఇప్పుడు మనం పొందగలిగినా, పొందలేకపోయినా, జీవితంలో మనం ఏం పోగొట్టుకుంటున్నామో ఈనాటి తరానికి తెలియ చేయడం ఈ పార్యభాగ ఉద్దేశం.

పార్యభాగం

ఎప్పుడో చాలా ఏళ్ళ క్రితం రెండో తరగతి తెలుగు వాచకంలో ఓ జానపదుల పాట చదివాను. అది ఎందుకో నా గుండె పట్టుకుంది. అప్పణించే అప్పడప్పుడూ అది జ్ఞాపకం వస్తూ నన్ను మరో లోకంలోకి తీసుకుపోతోంది. నాకు కామాక్షి అనే చెల్లెలుంది. ఆ పాటలో కామాక్షిని వాళ్ళన్నయ్య పుట్టింటికి తీసుకువెళ్లిన కథ ఉంది. అదేదో నాకు సహజంగా జానపదుల పాటల మీదుండే వెరి ఇష్టం మూలాన్నో, మరి ఆ పాటలో

పాతకాలపు సంపన్మైన తెలుగు ఉమ్మడికుటుంబం తాలూకా కట్టబాట్లూ, నమ్మకాలూ, ఆచారాలూ, అలవాట్లు చిత్రించబడి వుండడం వల్లనో, అందులో పండితులు తలదాల్చిన అలంకారశాస్త్రాల్లో ప్రతిపాదింపబడిన వ్యంగ్య వైభవమంతా సుగంధంలా అలుముకొని వుండడం వల్లనో ఎందుకోమరి ఆ పాట గుర్తొచ్చినప్పుడ్లూ శరీరం పులకించి మనస్సుకు రెక్కలొచ్చినట్లుంటుంది నాకు.

ఆ పోటోలో కథ రేఖాచిత్రంలా ఉంది. ఎన్నో పదాలూ, వ్యాఖ్యలూ చేర్చుకుని దాన్ని వర్ణచిత్రంగా మార్చుకోవాలి. అప్పుడది సజీవంగా బొమ్మ కడుతుంది మనస్సుకు. మన భావనా బలానికి ఆ పాట మంచి పరీక్ష. ఆ పాట ఇలా మొదలైంది.

“కలవారి కోడలు కలికి కామాక్షి

కడుగుతున్నది పప్పు కడవలో పోసి

అప్పుడే వచ్చేను ఆమె పెద్దన్న

కాళ్ళకు నీళ్ళిచ్చి కన్నీళ్ళు నింపే”

కామాక్షిని కలవారికోడలు అనడంవల్ల ఆమె పుట్టింటివారు పేదవారై వుంటారని సులభంగానే ఊహించవచ్చు. లేనివారు వున్నవారితో వియ్యమందడం సాధారణంగా జరిగే పనికాదు. కాని కామాక్షి అత్తవారు చాలా సంస్కరంతులు. ఆ పిల్ల అందాన్ని చూచి కోడలుగా తెచ్చుకున్నారే గాని ఆస్తులూ, అంతస్తులూ చూసి కాదు.

కామాక్షికి వాడిన ‘కలికి’ అనే విశేషం వల్ల ఆమె అందాల బొమ్మ అని తెలుస్తూనే ఉంది. కలవారంటే పంట సిరి కలవారనే అర్థం. వెనుకటి రోజుల్లో డబ్బు లెక్కగాదు. పంటచేలూ, పైరుపచ్చా, గొడ్డగోదా, ఎడతెగనిపాడీ ఇవే లెక్క. పెద్దన్నయ్య వచ్చేసరికి కామాక్షి పప్పు కడుగుతోంది.

వచ్చిన పెద్దన్నయ్య మదురుగుమ్మం దాటి లోపలికి వచ్చేదాక కామాక్షి చూడనే లేదు. అన్నను చూసేచూడగానే ఆమెకు ప్రాణం లేచి వచ్చింది. కడవక్కడే వదలి, గబగబా చేతులు కడుక్కుని అన్నకు కాళ్ళకు నీళ్ళిచ్చింది. నీళ్ళిస్తోంటే గిరున ఆమె కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగాయి. అన్నకు కనపడకుండా ముఖం పక్కకు తిప్పుకుని పైటచెంగుతో కళ్ళద్దుకుంది.

కాళ్ళకు నీళ్ళిచ్చి ముఖం పక్కకు తిప్పుకున్న చెల్లెలి కళ్ళను అన్న గమనించక పోలేదు. ఆ కన్నీళ్ళల్లో ఎన్ని భావాలు దాగి ఉన్నాయో మన ఊహకందవ. అన్న వచ్చినందుకు కలిగిన ఆనందమంతా ఆ కన్నీళ్ళల్లో ఉంది. తాను బిడ్డ నెత్తుకు అత్తవారింటికి వచ్చి ఇన్ని నెలలైనా వచ్చి చూడలేదేమనే నిష్ఠారమూ ఆ కన్నీళ్ళల్లో ఉంది. ఇంత కాలానికైనా వచ్చాడనే నిస్పాయమైన తృప్తి కూడా ఆ కన్నీళ్ళల్లో ఉంది. ఏడాది లోపల పురిటిమంచం చూడాలి కాబట్టి తన్నిప్పుడు తీసికెళ్ళడానికి వచ్చాడే కాని లేకపోతే ఇప్పుడొచ్చేవాడా అనే కోపం ఆ కన్నీళ్ళల్లో ఉంది. బహుశా ఏవో పనులుండి నాన్న రాలేకపోయినా, చిన్నన్నయ్యలను పంపించక పెద్దన్నయ్యను పంపించడంలోని గౌరవమూ, నిండుతనమూ, అర్థం చేసుకోవడం వల్ల కలిగిన సంతోషమూ కన్నీళ్ళగా కారింది.

చెల్లెలి కంటతడి చూచిన అన్న గుండె కరిగింది. పేద ఇంటిపిల్ల. కలవారింట్లో ఎన్ని కష్టాలు పడుతున్నదో అని పాపం అతడారాటపడిపోయాడు. చెల్లెల్ని దగ్గరకు తీసుకుని తన వుత్తరీయపు కొంగుతో కన్నీళ్ళు తుడిచి,

“ఎందుకు చెల్లెలా ఏమి కష్టమ్మ

తుడుచుకో కన్నీళ్ళు ముడుచుకో కురులు

ఎత్తకో బిడ్డను ఎక్కు అందలము

చేరి మీ వారికి చెప్పిరావమ్మ”

అని ఓదార్పి పుట్టింటికి ప్రయాణం కమ్మన్సుడు. చెల్లెల్ని పుట్టింటికి తీసుకెళ్ళడానికి నిజానికి అతడొచ్చాడు. వస్తూ ‘మేనా’ని కూడా వెంటబెట్టుకు వచ్చాడు. మేనాను దింపిన బోయాలు లోపలికొచ్చి దొడ్డు బావి దగ్గర కాళ్ళూచే కడుక్కుంటున్నారు.

వారిని చూసి సంతోషంగా అన్నను లోపలికి తీసుకెళ్ళింది కామాక్షి. ఇంట్లో అందరూ రకరకాలుగా పరామర్శలు జరిపారు. ఇన్నాళ్ళకా రావడం అని అందరూ అడిగారు. బావగారు రానందుకు వియ్యంకుడు కొంచం రుసరుసలాడాడు కూడా. మొత్తానికి ఎవరో ఒకరు కామాక్షి పుట్టింటివారు వచ్చినందుకు అందరూ లోలోపల సంతోషంగానే వున్నారు.

అన్న తను వచ్చిన పని చెప్పాడు. పురుడు పోసుకున్న ఆడపడుచు ఏడాదిలోగా మళ్ళీ వెళ్ళి పురిటిమంచం చూడాలి. ఇది ఆచారం. ఈ ఆచారాన్ని పాటించడం కోసం అతడు రావడం అందరికీ ఆహోదంగానే ఉంది. కాని పైకిమాత్రం గంభీరంగా ఉండుకున్నారు.

ఇంతలో కామాక్షి అత్తగారికి అల్లంత దూరాన ఓ పక్కగా ఒదిగి నిలబడి,

“కుర్చీపీట మీద కూర్చున్న అత్త

మా అన్నలోచ్చారు మమ్మంపుతార?”

అని వినయంగా, భయంగా అడిగింది. అవతల మామగారున్నారు. కాని ముందర మామగారి అనుమతి కోరలేదు కామాక్షి. అత్తగారి అనుమతినే కోరింది. తెలుగువారికి అత్తగారిళ్ళే గాని మామగారిళ్ళు లేవు. అల్లుల్లకి పెట్టిపోతలు జరిపేది అత్తగారు, కోడళ్ళను ఆరళ్ళు పెట్టేది అవసరమైనప్పుడు అనుసయించేదీ అత్తగారే.

అత్తగారు కామాక్షిని ఓరగంట చూస్తూ లోలోపల మురిసిపోయి,

‘మేమెరుగ మేమెరుగ మీ మామనడుగు’

అంది. తాను పుట్టింటికి వెళ్ళడానికి అత్తగారి అనుమతి దొరికినందుకు కామాక్షి లోలోపలే అత్తగారికి దణ్ణం పెట్టుకుంది. ‘మేమెరుగ మేమెరుగ మీ మామనడుగు’ అని బాధ్యత తనమీద లేనట్లు మాట్లాడ్డంలో అంగీకారమూ ఉంది, మర్యాదా ఉంది. తనకు సూచన వుందని కామాక్షి గ్రహించింది.

అత్తగారు సూచించినట్లు కామాక్షి మామగారి దగ్గరకు పోయి,

“పట్టే మంచము మీద పడుకున్న మామ
మా అన్నలోచ్చారు మమ్మంపుతార?”

అని అడిగింది. మామగారు చేసినన్నాళ్ళు వ్యవసాయం చేసిచేసి, కొడుకులు ఎదిగొచ్చాక పొలం పనులన్నీ వాళ్ళకప్పగించి రికామీగా ఇంట్లో ఉంటున్నారు. సేద్యప్పనులను గురించి కొడుకులేమైనా అడిగినప్పుడు చెప్పడం తప్ప వారికింట్లో చేసే పనులేవీ లేవు. అందుకే వారు పట్టేమంచమెక్కి పడుకున్నారు. ఇప్పుడు లేవు గాని వెనకటి రోజుల్లో పట్టేమంచాలు సంపన్మలైన తెలుగువారిళ్ళలో ఒకటో, రెండో సాధారణంగా ఉండేవి. అవి టీవికి సంపదకూ గౌరవానికి గుర్తు.

పట్టేమంచం మీద సగం నడుంవాల్చి చుట్టు చుట్టుకుంటున్న మామగారు కోడల్ని ఎగాదిగా చూసి,

‘మేమెరుగ మేమెరుగ మీ బావ నడుగు’

అనేసి చుట్టు చుట్టుకోవడంలో మునిగిపోయాడు. కామాక్షి హమ్మయ్య అనుకుని మామగారి అనుమతి కూడా దొరికినందుకు సంతోషిస్తూ పెద్ద బావగారున్న గది దగ్గరకు కొంచెం జంకుతూ మెల్లగా నడిచి వెళ్ళింది. గుమ్మంలో నిలబడి లోపలికాకసారి తొంగి చూసింది. బావగారు వ్యాసపీరం ముందు కూర్చున్నారు. చదువుతున్నది భారతమని

గ్రహించడానికి కామాక్షికి అట్టేనేపు పట్టలేదు. తన అలికిడిని బావగారు గుర్తించి కళ్ళెత్తి చూచారు.

“భారతం చదివేటి బావ పెదబావ

మా అన్నలోచ్చారు మమ్మంపుతార?”

అని భయంగా అడిగింది. పెదబావ అనడం వల్ల కామాక్షికి బావగార్లు చాలామంది ఉన్నారని ధ్వని. చినబావలందరూ పొలాలకు వెళ్ళారు. పెదబావ భారత, భాగవత, రామాయణాల్లంటివి చదువుకుంటూ ఇంట్లోనే ఉంటారు.

పెదబావగారు తలొంచుకు పుస్తకం వైపు చూస్తూ,

‘మేమెరుగ మేమెరుగ మీ అక్కనదుగు’ అన్నారు.

చెమటలు పోసిన కామాక్షి చకచకా, వంటింట్లోకి పోయింది. ముఖమూ, చేతులూ తుడుచుకొని తోడికోడలు సరసన చేరి సంతోషంగా ‘వంటచేసే తల్లి ఓ అక్కగారు / మా అన్నలోచ్చారు మమ్మంపుతార?’

అని అడిగింది. అలా అడిగేప్పుడు ఆమె గొంతు వున్నట్లుండి గద్దదమైంది. అవను, ఆ అక్క తనకు తల్లి తరవాత తల్లి. కాపరానికి వచ్చినప్పటి నుంచి తన్న వేఱు కళ్ళతో కనిపెట్టి వున్న తల్లి. ఆ ఇంట్లో ఎవరి స్వభావాలు ఎలాంటివో? ఎవరితో ఎలా మాట్లాడాలో, ఎవరితో ఎలా మసలుకోవాలో నేర్చిన తల్లి. తను చేసిన పొరపాట్లు కప్పిపుచ్చి రహస్యంగా తనకు బుద్ధులు చెప్పిన తల్లి. తోడుకోడళ్ళకుండే అసూయలూ, అనుమానాలూ ఏవీ ఎరుగని తల్లి. అందుకే ఆ తల్లిని విడిచి వెళ్ళే ఆలోచన వచ్చేసరికి కామాక్షికి ఏడుపొచ్చినంత పన్నెంది ఆ అక్కగారు కామాక్షిని దగ్గరకు తీసుకుని, చెంపలు నిమిరి, కళ్ళలోకి చూస్తూ,

“నేనెరుగ నేనెరుగ నీ వారినదుగు”

అని చెవిలో గుసగుసలాడింది. కామాక్షి సిగ్గుపడి తల వంచుకుంది.

తనవారు ముందు పంచ లోని విశాలమైన అరుగులమీద కొలువుతీరి వున్నారని కామాక్షికి తెలుసు. తన మామగారి సంతానంలో తనవారే చిన్న. అతడంటే ఇంట్లో అందరికీ ముద్దు. కొద్దోగొపో బాధ్యతలు అందరికీ ఉన్నాయి గాని అతడికి మాత్రం ఏ బాధ్యతా లేదు. చుట్టూ పదిమంది స్నేహితుల్ని పోగుచేసుకుని వాళ్ళతో ముచ్చట్లాడడమే అతడికి పని. భోగమంటే అతడిదే భోగం. అయితే కామాక్షి ఆ సమయంలో అతణి పలకరించడం ఎలా!

కామాక్షి పెద్ద గుమ్మంలో చాటుగా నిలబడి, కలకలం కొంచం తగ్గాక, భర్త దృష్టిని ఆకర్షించి, సంజ్ఞ చేసి తన గదిలోకి వెళ్ళింది. భర్త తన వెంటనే గదిలోకి వచ్చాడు. అతణి పక్కకి లాగి, మెడచుట్టు చేతులు బిగించి,

“రచ్చలో వెలిగేటి రాజేంద్రభోగి

మా అన్నలోచ్చారు మమ్మంపుతార?”

అని గోముగా అడిగింది.

అతడు చాలా సరదామనిషి. కామాక్షి ముఖమంతా ముద్దులతో నింపి,

“పెట్టుకో సొమ్ములూ, కట్టుకో చీరలూ

పోయిరా సుఖముగా పుట్టింటికిని”

అని, మళ్ళీ రచ్చలోకి వెళ్ళి పోయాడు.

రచ్చలోకి వెళ్ళిన రాజేంద్రభోగి అందరినీ ఇళ్ళకు పంపి, లోపలికి వచ్చి, కామాక్షి వెనకనే తీరుగుతుంటాడు. మగవారి భోజనాలయ్యాక ఆడవారి భోజనాలప్పుడు కామాక్షి సరసనే కూర్చుని ఉంటాడు. బిడ్డనెత్తుకుని మేనాలో కూర్చున్న కామాక్షి కళ్ళల్లో చూస్తూ

మౌనంగా ‘ఎల్లుండీపాటికి నేను మీ పుట్టింట్లోనే వుంటాను ఎందుకూ బెంగ’ అని కూడా అనుంటాడు.

ఈ పాటలో చెప్పిన విషయాలన్ని వున్నాయో చెప్పని విషయాలన్ని వున్నాయి. చెప్పని విషయాలు మన వూహకు వదిలిన జాడలూ వున్నాయి. చెప్పిన విషయాలు చాలా క్లప్పంగా, అందంగా చెప్పడమూ వుంది. జానపదుల కథన ప్రతిభకు ఇదొక మంచి ఉదాహరణ.

ద్విపద తెలుగువారి చిరంతమనమైన ఆస్తి. తెలుగువారి పల్లె పదాలూ, ప్రీల పదాలూ లాంటివి ద్విపద గణాలను అటూ ఇటూ మారిస్తేనో, ముందూ వెనకా కొన్నిటికి కత్తిరిస్తేనో, మరికొన్ని చేరిస్తేనో పుట్టేవే. అందుకే దేశీకవితకు ఒరవడి దిద్దడంలో పాల్చురికి సోమనాథుడు ద్విపదనే అపురుపంగా ఎన్నుకున్నాడు. చిరకాలంగా తెలుగువారు తమ సంతోషాలూ, కష్టాలూ, ఆనందాలూ, కన్నీళ్ళా ద్విపదలోనే చెప్పుకున్నారు. ఈ కథ కూడా ద్విపదలోనే నడిచింది గమనించారా?

అభ్యాసం

1. వ్యాస రూప సమాధాన ప్రశ్నలు

- ‘కలవారి కోడలు కలికి కామాక్షి’లోని గ్రామీణ సంస్కృతిని వివరించండి?
- ‘కలవారి కోడలు కలికి కామాక్షి’ సారాంశాన్ని వివరించండి?

2. సంక్లిష్ట రూప సమాధాన ప్రశ్నలు

- ‘కలవారి కోడలు కలికి కామాక్షి’ అన్న చెల్లెళ్ళ అనుబంధాన్ని తెలియజేయండి?
- ‘కలవారి కోడలు కలికి కామాక్షి’ అత్తాకోడళ్ళ అనుబంధాన్ని తెలియజేయండి?
- ద్విపద ప్రకియ ప్రాశస్త్యాన్ని తెలియజేయండి?

4. యస్వి భజంగరాయ శర్మ జీవిత విశేషాలను తెలుపండి?

3. ఏకవాక్య / పద రూప సమాధాన ప్రశ్నలు

1. ‘కలవారి కోడలు కలికి కామూక్షి’ పార్యభాగ రచయిత ఎవరు?

2. కలవారి కోడలు పేరేమిటి?

3. కలవారంటే అర్థం ఏమిటి?

4. కామూక్షి పెద్దన్నయ్య తనతో పాటు దేనిని వెంటబెట్టుకు వచ్చాడు?

5. పురుడు పోసుకున్న ఆడపడుచు ఏడాది లోపల మళ్ళీ దేన్ని చూడాలి?

6. కుర్చీ పీట మీద కూర్చొన్న వారెవరు?

7. కామూక్షి బావగారు చదువుతున్న గ్రంథం ఏమిటి?

8. దేశికవితకు ఒరవడి దిద్దింది ఎవరు?

9. పాల్యురికి సోమనాథుడు ఏ కవితా ప్రక్రియను ఆదరించాడు?

11. మన పండుగలు

పది మంది కలిసి మెలిసి చేసుకునే వేడుకలే పండుగలు. పుట్టిన రోజు పండుగ లాంటివి వ్యక్తిగతమైనవి. రైతుల పండుగలు, విద్యార్థుల పండుగలు వంటివి ఒక వర్గానికి చెందినవి. దీపావళి, క్రిస్తున్, రంజాన్ మొదలైనవి వివిధ మత విశ్వాసాలను అనుసరించి ఏర్పడిన పండుగలు. అలా కాకుండా ఒక దేశంలోని ప్రజలందరూ జరుపుకునే సాఫతంత్ర్యాదినోత్సవం, గణతంత్ర్యాదినోత్సవం లాంటివి జాతీయ పండుగలు. ఒకే ముహుర్తంలో ప్రజలందరూ పండుగ ప్రాశస్త్యాన్ని స్కరించుకొంటూ కష్టాలను మరిచి తమ సంకల్పాలకు బలం చేకూర్చుకొంటూ జరుపుకునేదే నిజమైన పండుగ రోజు.

ఈ పండుగలను జరుపుకోవడంలో మత విశ్వాసాలతో పాటు సామూహిక జీవన విధానం ఆరోగ్య సూత్రాలు, సంస్కృతి సంప్రదాయాలు, నైతిక విలువలు మొదలైన ఎన్నో అంశాలు ఇమిడి ఉంటాయి. ఉదాహరణకు కొన్ని పండుగలను గురించి అందులో అంతర్లీనంగా ఉన్న అంశాలను గూర్చి తెలుసుకొందాం.

a. వినాయక చవితి :

వినాయకచవితి భాద్రపద శుద్ధచవితి నాడు వస్తుంది. మనం చేసే పనులు నిర్విఘ్నంగా కొనసాగాలని కోరుకుంటూ విఘ్నానాథుని వినాయక చవితి నాడు పూజిస్తాము. తలపెట్టిన పనులు చిత్తశుద్ధితో ఆవరించినపుడు మాత్రమే వినాయకుడు ఫలాన్ని స్థిరింపజేస్తాడు. అందుకే ఆయనను స్థిరించి వినాయకుడు అంటారు. అంటే మనమీద మనకు ఆత్మవిశ్వాసం పెరిగే సంకల్పాలాన్ని వినాయకుడు ప్రసాదిస్తాడన్నమాట. వినాయకుని కథలో హాచ్చరికలున్నాయి. ఆశలకు హద్దులేకుంటే అపనిందలపాలు కాక తప్పదనే హాచ్చరిక శమంతక మణి కథలో ఉంది. అలాగే ఎవరినీ అపహాస్యం చేయకూడదు అనే హాచ్చరిక కూడా గణపతి కథలో కనిపిస్తుంది. చంద్రుడు వినాయకుని చూచి నవ్వి శాపానికి గుర్తైనాడు. కృష్ణుడు శమంతకమణిని ఆశించి నిందల పాలయ్యాడు. ఈ రెండు హాచ్చరికలు నిజ జీవితంలో మనకు వినాయక చవితి ద్వారా గుణపాతాలుగా ఉపయోగపడుతాయి. వినాయకుని వివిధ రకాలైన ఆకులతో పూజించడం జరుగుతుంది. ఈ ఆకులన్నీ వృఙ్గాలనుంచి సేకరించాలి. అంటే

వృక్ష సంపదను పెంపాందించుకోవడం, పర్యావరణాన్ని కాపాడుకోవడం, వృక్ష సంపదలోని శొషధ గుణాలను గుర్తించడం మొదలైన ప్రయోజనాలన్నీ ఈ పండగ వల్ల చేకూరుతాయి.

b. దసరా :

హిందువుల పండుగల్లో విజయదశమి ముఖ్యమైనది. ఇది చెడుపై మంచి యొక్క విజయానికి సంకేతం. ఈ పండుగ నిర్వహించుకోవడానికి అనేక కారణాలు చెప్పారు. ఈ రోజే శ్రీరాముడు లోక కంఠకుడైన రావణుని సంహరించాడని, ఈ రోజే దుర్గాదేవి మహిషాసురుడిని సంహరించి మహిషాసుర మర్దని అయిందని, ఈ రోజే పాండవులు అజ్ఞాతవాసం వీడి జమ్మివృక్షంపై నుండి తమ ఆయుధాలను తీసుకొని యుద్ధం చేసి విజయం సాధించారని కథలున్నాయి. ఈ పండుగను కొందరు నవరాత్రులుగా దుర్గానవరాత్రులని, దుర్గాదేవిని వివిధ రూపాల్లో ఆరాధించి దశమి రోజు విజయోత్సవం జరుపుతారు. విజయదశమి రోజు జమ్మివృక్షానికి పూజ చేసి జమ్మి ఆకులను పెద్దలకు ఇచ్చి ఆశీర్వాదం, అభినందనలు పొందుతారు. ఉత్తర దేశంలో దీనిని రావణ విజయోత్సవంగానూ, తూర్పు ప్రాంతంలో దీనిని దుర్గా విజయోత్సవంగానూ నిర్వహిస్తారు. దుష్టులైన వారు ఏనాటికైనా శిక్షింపబడుతారనే సందేశాన్ని ఇచ్చే పండుగ ఇది. ప్రతి సంవత్సరం ఆశ్వయుజమాసంలో శుక్ల పష్ఠ దశమి నాడు ఈ పండుగ వస్తుంది. ఇది పది రోజులు జరుపుకునే పండుగ కావున దీనిని దసరా అని అంటారు.

c. సంక్రాంతి :

తెలుగు వారి పండుగల్లో సంక్రాంతి ఒకటి. ఈ పండుగ సూర్యుడు దళ్ఛిణాయానం నుండి ఉత్తరాయానంలోకి ప్రవేశించే సమయాన జరుపుకుంటారు. సాధారణంగా మన పంచాంగం ప్రకారం పుష్యమాసంలో ఆంగ్ల కాలమానం ప్రకారం జనవరి నెల 13,14,15 తేదీలలో వస్తుంది. ఇది మన తెలుగు వారికి మూన్మాళ్ళ పండగ. మొదటి రోజు భోగి అని, రెండవ రోజు సంక్రాంతి అని, మూడవ రోజు కనుమ అని ఈ మూడు రోజులు పండుగను జరుపుకుంటారు. పండుగ నాటికి పల్లెనీమల్లో వ్యవసాయ దారులకు తాము కష్టించి పని చేసిన ఫలితాలు చేతికంది పంటలతో ధాన్యగారాలు నిండుతాయి.

పాడి సంమృద్ధిగా లభిస్తుంది. తొలకరి ప్రారంభం నుండి మట్టిని నమ్ముకొని భూమి దున్ని పండించిన పంటలు చేతికందిన సందర్భంలో ఉత్సవంగా గ్రామసీమల్లోని వ్యవసాయదారులు చేసుకొనే గొప్ప పండుగ ఇది.

పండుగ మొదటి రోజు భోగి. ఈ రోజు వేకువ రూమునే అందరూ తమ ఇళ్ళమందు భోగిమంటలు చేసుకొని తెల్లవారగానే స్నానం చేస్తారు. పొంగలి వండి ఇష్టదేవతలకు, గ్రామ దేవతలకు నివేదిస్తారు. అందుకే ఈ పండుగను కొన్ని చోట్లు 'పొంగల్ ' అని అంటారు. మరుసటి రోజు సంక్రాంతి. దీనినే పెద్ద పండుగ అని కూడా అంటారు. ఈ రోజు పిండి వంటలు చేసుకొని బంధుమిత్రులతో కలిసి భుజిస్తారు. పితృదేవతలకు వస్త్రాన్నాలను సమర్పిస్తారు. స్త్రీలు లక్ష్మీదేవి పూజ చేసి పసుపు కుంకుమలు, పండ్లు ఘలహోరాలు ఇరుగుపొరుగు వారికి ఇచ్చి పుచ్చకుంటారు. ఉదయాన్నే హరిదాసు కీర్తనలు పాడుతూ ఇంటింటికి వచ్చి, గృహాస్తలు ఇచ్చిన ధాన్యాన్ని స్వీకరిస్తాడు. గంగిరెద్దులవారు తమ గంగిరెద్దులతో విన్యాసాలు చేయించి కానుకలు స్వీకరిస్తారు. పుష్ణమాసం ప్రారంభమైంది మొదలు సంక్రాంతి వరకు స్త్రీలు ఇంటిముందర రంగవల్లికలు తీర్చడం, మనవారి చిత్రకళాభిరుచిని తేటటెలం చేస్తుంది. ఇది ఈ పండుగలోని ప్రత్యేకతల్లో ఒకటి. ఈ పండుగ పాడి పంటలకు, సుఖ సౌభాగ్యాలకు చిహ్నం. అలసిపోయిన వ్యవసాయదారులను నేడతిరేచ్చి ఈ పండుగే. సంక్రాంతికి తల్లిదండ్రులు తమ కూతుళ్ళను, అల్లుళ్ళను ఆహ్వానించి వారికి కట్టు కానుకలిచ్చి దీచించడం ఆనవాయితి. మూడవ రోజు కనుమ పండుగ. దీనిని పశువుల పండుగగా కూడా పేర్కొంటారు. పశువులను ఆలంకరించి పోటీలతో, పందేలతో పశు సంమృద్ధిని సూచించే రోజిది. ఈ మూడు రోజులు నిర్వహించుకునే సంక్రాంతిని మకర సంక్రమణ పుణ్యకాలంగా భావిస్తారు.

d. దీపావళి :

హండువులు ఆవరించే పండుగల్లో దీపావళి ఒకటి. దీపావళి అంచే దీపాల వరుస అని అర్థం. ఈ పండుగ నాటి రాత్రి ప్రజలంతా తమ ఇంటి ముందు దీపాలను వరుసల్లో వెలిగిస్తారు. అందువల్లే ఈ పండుగకు దీపావళి అని పేరు వచ్చింది. ఇది రెండు రోజుల పండుగ. మొదటి రోజు నరక చతుర్దశి. రెండవ రోజు దీపావళి అమావాస్య. దీపావళి అమావాస్య పండుగ ప్రతి సంవత్సరం ఆశ్వయుజమాసంలో బిహారి అమావాస్య నాడు వస్తుంది. ఈ పండుగ చేసుకోవడానికి ఆధారంగా ఒక కథ ఉంది. పూర్వం నరకుడనే రాక్షసుడు ప్రాగ్జ్యోతిషపురాస్ని పాలిస్తుండేవాడు. లోక కంఠకుడైన ఆ రాక్షసుని బారినుండి రణ్ణించమని అందరూ శ్రీకృష్ణున్ని మొరపెట్టుకున్నారు. శ్రీకృష్ణుడు సత్యభామతో నరకునిపైకి యుద్ధానికి వెళ్లాడు. మొదట కృష్ణుడు యుద్ధం చేసి మూరిచ్చలాడు. అపుడు సత్యభామ నరకుడితో యుద్ధం చేసి సంహారించింది. ఇది స్త్రీ విజయం. ఇది స్త్రీ శక్తికి ప్రతీక. నరకుడు ఎందరో స్త్రీలను చెరబట్టాడు. అలాంటివాడు స్త్రీ చేతిలో చావటం విశేషం. నరకుడు చనిపోయిన రోజు నరక చతుర్దశిగా, మరునాడు దీపావళిగా ఆ రోజునుండి మనమంతా పండుగ చేసుకుంటున్నాము. ఆ పండుగ రోజుల్లో తలంటి స్నానాలు చేసి కొత్త బట్టలు కట్టుకొని, పిండివంటలు తిని ప్రజలంతా ఆనందిస్తారు. రెండు రోజులూ సాయంత్రాలు బాణాసంచా కాలుస్తారు. దీపాల వరుసలు వెలిగిస్తారు. నరకుని బాధను పోగొట్టి తమ జీవితంలోని చీకట్లు తొలగిన రోజని ప్రజలు భావిస్తారు. వ్యాపారులు దీపావళికి లిఖ్మిపూజలు చేస్తారు. తమ పాత భాతా పుస్తకాలను పూర్తిచేసి కొత్త భాతా పుస్తకాలను ప్రారంభిస్తారు. ఈ పండుగ రెండురోజులూ చిన్న పిల్లలకు ఆనందమే ఆనందం.

e. ఉగాది :

ప్రపంచంలోని సమాజాలు కాలాస్ని వివిధ రకాలుగా లెక్కిస్తాయి. మన తెలుగు వారి పంచాంగం ఆధారంగా చైత్రమాసంలో మొదటిరోజు ఉగాది పండుగ చేసుకోవటం ప్రాచీన కాలం నుండి వస్తున్న ఆచారం. 'ఉగాది' అంటే 'యుగాది' అని కలియుగం ఈ రోజే ప్రారంభమైందని కొందరి అభిప్రాయం. ఉగాది నుండి వసంత బుతువు ప్రారంభమవుతుంది. చెట్లు చిగురిస్తాయి. కోయిలలు కూస్తాయి. ప్రకృతి

పరవశించినట్లుగా కనిపిస్తుంది. ఉగాది నాడు తెలుగు వాళ్లు ఉదయాన్నే తలంటి స్నానాలు చేసి కొత్త బట్టలు ధరిస్తారు. పంచాంగ శ్రవణం చేస్తారు. ప్రతి యింట్లో వేప పచ్చడి, భజ్యాలు చేసి దైవానికి నైవేద్యం పెడతారు. ఈ వేప పచ్చడి ఐదు రుచులు కలిగి ఉంటుంది. దీనిలో బెల్లం, వేప పూత, మామిడి పిందెలు, చింత పండు, ఉప్పు వేసి తయారు చేస్తారు. జీవితంలోని అనుభవాలన్నిటికి ఈ వేప పచ్చడిని ప్రతీకగా చెపుతారు. తీపి చేదు సుఖ సంతోషాలకు గుర్తు అని అంటారు. ఆరోగ్య సూత్రం ప్రకారం వేపపచ్చడి రోగివారిణి అంటారు. ఈ రోజు సంతోషంగా ఉంటే సంవత్సరమంతా సంతోషంగా ఉంటామని చాలా మంది విశ్వాసం. అందువల్లే ఈ పండుగను ఆనందోత్సాహాలతో జరుపుకొని జనులు ఒకరికొకరు శుభాకాంఠలు తెలుపుకుంటారు. సాయంకాలం గుడికి వెళ్లి తమ ఇష్టదైవాన్ని పూజిస్తారు. ఆలయంలో ఏర్పాటుచేసిన పంచాంగ శ్రవణం చేసి రాబోయే సంవత్సరంలో తమ భవిష్యత్తు ఎలా ఉంటుందో, ఆదాయ వ్యయాలు ఎలా ఉంటాయో, ఆరోగ్య సౌఖ్యాలెలా ఉంటాయో తెలుసుకొంటారు.

f. క్రీస్తుమవ్ :

ఏనుకీస్తు ప్రవచించిన మతం కైన్యస్తవం. ఈ మతానుయాయులు కైన్యస్తవులు. వీరు చేసుకొనే పండుగల్లో క్రీస్తువుని పండుగ ముఖ్యమైనది. క్రీస్తు జన్మించినమైన డిసెంబర్ 25వ తేదీన ప్రతి సంవత్సరం ప్రపంచంలోని కైన్యస్తవులంతా అత్యంత ఆనందోత్సాహాలతో పండుగ చేసుకొంటారు.

ఈ పండుగ హిందువుల సంక్రాంతి పండుగ వలె మూడురోజుల పాటు జరుగుతుంది. డిసెంబరు నెల 24, 25, 26 తేదీలు కైన్యస్తవులకు అతి పవిత్రమైన పండుగ దినాలు. "జీసన్ క్రీస్తు రక్షకుడు. ఆయన దేవుని పుత్రుడు. ప్రపంచంలోని పాపులను రష్ణించడానికి స్వర్గం నుండి దిగివచ్చిన దేవదూత. ఆయన అడుగుజాడలు శాంతి పథాలు. మానవీయత ఆయన అంతరాత్మ. ఆయన బోధలు అదర్శప్రాయాలు, ప్రాతఃస్నానాలు " అని కైన్యస్తవులు దృఢంగా విశ్వసిస్తారు.

ఈ పండుగకు కొన్నిరోజుల ముందునుండే ఉత్సాహాంతో విస్తృతంగా ఏర్పాటు చేసుకొంటారు. కైన్యస్తవుల చరీచులు రంగురంగుల కాగితాలతో, విద్యుద్దిపాలతో అలంకరింపబడుతాయి. తమ గృహాలను కూడా అలంకరించి పండుగ నిర్వహణకు సమాయత్తమౌతారు. ఈ పండుగ నాటి

ప్రత్యేకత క్రీస్తున్ వృక్ష స్థాపన. ఈ వృక్షాన్ని రంగురంగుల కాగితాలు, విద్యుద్దిపాలతో అలంకరిస్తారు. క్రీస్తున్ తాత కూడా ఈ పండుగలో దర్శనమిచ్చే మరో ప్రత్యేక వ్యక్తి. చరీచలలో ఇండ్లు వినిని ప్రతిష్టిస్తారు. ఈ ప్రతిష్ట ఒకవిధంగా బొమ్మల కొలుపువలె ఉంటుంది. ఇంటీలిపాదీ కొత్తబట్టలు ధరిస్తారు. చరీచలలో గంటలు మోగించి ప్రతేక ప్రార్థనలు చేస్తారు. కొవ్వొత్తలు వెలిగిస్తారు. చరిచ ఫాదర్ సందేశాన్ని వించారు. ప్రతివారు బైబిలులోని పవిత్రసూక్తులను పరిస్తారు.

ఇక ఇంటి వద్ద పండుగ సంరంభానికి కొదువ ఉండదు. పిండివంటలు చేస్తారు. బంధుమిత్రులను ఆహ్వానిస్తారు. ఒండొరులు శుభాకాంఙ్లలు తెలుపుకొంటారు. ఇతర ప్రదేశాల్లోని బంధుమిత్రులకు శుభాకాంఙ్ల సందేశాలు పంపుతారు. ' క్రీస్తున్ కేక్లు కట్ చేసి ఆనందంతో చప్పట్లు చరుస్తూ, క్రీస్తు భక్తి గీతాలు చదువుతారు. స్నేహాతులకు, పిల్లలకు క్రీస్తు మన్ బహుమతులిస్తారు. ఇతర మతాల స్నేహాతులను కూడా విందులకు ఆహ్వానిస్తారు.

ఈ మూడురోజులూ క్రీస్తు ప్రవచించిన ప్రేమ, శాంతి, సేవ, రక్షణ వంటి పవిత్ర భావనలను మననం చేసుకొంటారు. ఆయన వారి పాపాలను పోగొట్టడానికి అవతరించిన దైవరూపుడుగా భావిస్తారు. ఆయన వారికోసమే సిలువ వేయబడ్డాడని విశ్వసిస్తారు. అందువల్లే మానవుల హృదయాల్లో పవిత్ర భావనలు నింపి వారిని దుఖి: సాగరం నుండి, పాపాల నుండి రక్షించే పండుగల్లో క్రీస్తున్ ఒకటి. ఈ పండుగ మతసామరస్యానికి, ఇతరుల కోసం చేసిన ఆత్మత్యాగానికి ప్రతీక.

g. రంజాన్ :

మహ్మద్ ప్రవక్త ప్రవచించిన మతం ఇస్లాం. ఇస్లాం మతం అనుయాయులు మహ్మదీయులు. వారు చేసుకొనే పండుగల్లో ముఖ్యమైన, పవిత్రమైన పండుగ రంజాన్. ఈ పండుగను ఈద్ - ఉల్ - ఫితర్ అని, ఈద్ అని వ్యవహారిస్తారు. ప్రపంచవ్యాప్తంగా ముస్లింలందరూ తరతమ భేదాలు లేకుండా నిర్వహించుకొనే పండుగ రంజాన్.

ఈ పండుగ ఫల్లీ కాలమానం ప్రకారం రంజాన్ నెల మొదటి రోజు నుండి ప్రారంభమౌతుంది. ఆరోజు రాత్రి చంద్రదర్శనం చేసికొన్నపుటినుండి ముహై రోజులు ఈ పండుగ కొనసాగుతుంది. ఈ నెల రోజులు మహ్మద్ ప్రవక్తను స్వరిస్తూ, ఆయన బోధనలను పరిస్తూ పగలంతా ఉపవాసం చేస్తారు. కనిసం ఒక్క చుక్క మంచినీరైనా ముట్టగూడదనే నియమంతో బాటు ఉమ్మి వేయకుండా నెల రోజులు గడుపుతారు. పవిత్రమైన జీవన విధానంతో, అత్యంత నియమ నిష్పత్తితో, భక్తితో ఉపవాసాలుంటారు. ప్రతిరోజు మసీదుకు వెళ్ళి కనిసం ఐదు పర్యాయాలు నమాజు చేస్తారు. రంజాన్ మాసంలోని ప్రతి శుక్రవారం వారికి పవిత్ర దినం. చివరి శుక్రవారం అయితే మరీ పవిత్రమైనది. ఆరోజు మసీదుల్లో ప్రత్యేక ప్రార్థనలు చేస్తారు. మసీదుకు వెళ్ళినే స్త్రీలు ఇశ్శవద్దనే నియమాలు పాటిస్తూ నమాజు ప్రార్థనలు చేస్తారు.

రంజాన్ మాసంలో మహ్మదీయుల నిత్యకృత్యాలు ప్రత్యేకంగా ఉంటాయి. తెల్లవారు రూమున నాల్గురంటలకే నిద్రలేచి కాలకృత్యాలు తీర్చుకొని సూర్యోదయానికి ముందే భోజనాలు చేస్తారు. ఉపవాసం ప్రారంభాన్ని "సహర్" అని అంటారు. తిరిగి సాయంత్రం సూర్యాస్తమయం తర్వాత నమాజు చేసి ఉపవాసం విడుస్తారు. దీన్ని 'ఇష్టార్' అంటారు. ఇలా నెల రోజులు పగలంతా ఉపవసిస్తూ భగవద్గీయంలో గడుపుతారు.

రంజాన్ నెల తర్వాత ఫల్లీ కాలమానం ప్రకారం షవాల్ నెల ప్రారంభమౌతుంది. రాత్రి చంద్రదర్శనం చేసుకొంటారు. మరునాడు పెద్దఎత్తున పండుగ చేసుకొని ఉపవాస దీషులు విరమిస్తారు. ఇంటిల్లిపాదీ కొత్తబట్టలు ధరిస్తారు. వారికి అత్తరులంచే మరీ ఇష్టం. అందువల్ల నుడ్డలపై అత్తరులు రాసుకొంటారు. గ్రామం లేదా పట్టణం వెలుపలి ఈద్ నాహాకు వెళ్ళి సామూహిక ప్రార్థనలు నిర్వహిస్తారు. ఒండోరులు 'ఈద్ ముబారక్' అని పలుకరించుకొంటూ ఆలింగనం చేసుకొని ఆప్యాయతలు పంచుకొంటారు. ఆ తర్వాత ప్రత్యేకంగా దీషువిరమణకు సిద్ధంచేసికొన్న సేమాపాయసాన్ని అందరూ కలిసికూర్చాని ఆరగిస్తారు. మిత్రులను, బంధువులను ఈ విందులకు ఆహ్వానిస్తారు. బీదలకు దానధర్మాలు చేస్తారు.

మహ్మదీయ సోదరులతో బాటు హాందూ సోదరులు కూడా ఈ పండగలో భాగస్వాములోతారు. తమ మహ్మదీయ మిత్రులకు ఇష్టార్ విందులిస్తారు. పండుగనాడు అన్ని వర్గాలవారు ముస్లిం మిత్రుల

గృహోల్లో జరిగే విందులకు హోజురోతారు. వారికి తమ శుభాకాంషులు తెలిపి అలింగనం చేసుకొంటారు. మతసామరస్యానికి, వర్గరహిత సమాజానికి, పేద ధనిక వ్యతాయాసాల నిరూలనకు ఈ పండుగ చిహ్నం. అల్లా పేరు మీద నిర్వహించే ఈ పండుగ సుఖసంతోషాలను ఆనంద సౌభాగ్యాలను ప్రసాదిస్తుంది. అందువల్లే రంజాన్ పండుగ పవిత్రతకు ప్రతీక.

ప్రశ్నలు :

1. మీకు నచ్చిన ఒక అంశాన్ని ఎన్నుకొని వ్యాసాన్ని ప్రాయండి?
2. పండుగల ప్రాథాన్యాన్ని తెలిపి మీకు ఇష్టమైన ఒక పండుగను గురించి వ్యాసం ప్రాయండి?